

משנה - מעשרות - רמב"ם

[פרק א](#)

[פרק ב](#)

[פרק ג](#)

[פרק ד](#)

[פרק ה](#)

א

פרק

פרק א - משנה א

כל שהוא אוכל יצא הכופר והוא בערבי אלחנה והאסוס והוא בלשון ערבי
ניליג והקוצה הוא בלי ערבי אלעצפור ודומיהן :

ונשמר. יצא המופקר :

וגדוליו מן הארץ יצאו כמהין ופטרויות וכל זה נסמך למה שאמר השם
יתברך(דבריי יא) עשר תעשר ואח"כ אמי ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר
דגנך תירושך ויצהרך למדנו שאין חייב במעשר אלא היוצא מן השדה
וראוי לאכילה ונשמר למאמר יתברך זרעך זרעך המיוחד לך לא של הפקר
לפי שאין לו בעלים :

ותחלתו אוכל וסופו אוכל. הם מיני ירקות לפי שהם ראויות לאכילה תכף מצמיחתן ואחר גמר גדולן ואין מניחין אותן בארץ אלא כדי שיגדילו וזה דרך רוב הירקות ולפיכך הם חייבות במעשר בשעת קטנן או גדלן לפי שהם ראויות לאכילה בין גדולות ובין קטנות ומה שאינו ראוי לאכילה בתחלת צמיחתו כמו פירות האילן אינן חייבות במעשר עד שיעשו אוכל למה שאמר ה' יתברך מזרע הארץ מפרי העץ עד שיהיה פרי ואמר גם כן עשר תעשר את כל תבואת זרעך עד שיעשה תבואה:

פרק א - משנה ב

כבר ביארנו שפירות האילן אינן חייבות במעשר עד שיעשו פרי ולפיכך אמר התאנים משיבחילו פ"י משיתחילו להתבשל וזמן זה הבשול הוא שמלקטים את התאנה מן האילן ומניחין עשרים וארבעה שעות ותהיה ראויה לאכילה:

ובוחל. הוא בלשון חכמים הפרי המבושל:

ואבשים. כמו באושים וזה מין ממיני הענבים אלא שהוא מין גרוע אמר הכתוב (ישעיה ה) ויקו לעשות ענבים ויעש באושים כך פירשו גדול מגדולי הגמרא וענין שהבאישו שיתרככו ויזדככו כל כך זגי הענבים עד שיראו הגרעיניי מבחוץ לרוב המים שבתוכה וכבר בארנו במס' שביעית (פ"ד מ"ח) מפני מה אמרו לשון הבאישו:

והאוג. נקרא בערבי סמאק שמו וכבר זכרנוהו (פ"א מ"א דדמאי):

והתותים. ידוע וכן קורין אותו בערבי תות ובלע"ז מורא:

וכל האדומים משיאדימו. ענינו כיכל מה שטבעו להיות אדום כשיגמור בשולו שהוא חייב במעשר תכף שיתחיל להאדים: ופ"י משימסו משיציץ משקה מגרעיני הרמון בין האצבעות מגזרת אחינו המסו את לבבנו (דברים א) המסו מלה מושאלת אבל החבור הנכון וחם השמש ונמס (שמות טז):

משיטילו שאור. פירוש משיתרפאו ג] ויתנפחו כלחם החמץ כי זה הוא מנהג התמרים בעת הבשול:

האפרסקין משיטילו גידים. ענינו כי האפרסקין כשיתחילו להתבשל נמשכין בהם כמו חוטין או גידין אדומים וכן אמר משיטילו גידים אדומים וכן יארע שם בתחלת הבשול שיתחילו להתאדם קצתם:

משיעשו מגורה. ענינו משיבדל האוכל מן הקליפה החיצונה ויהיה האוכל כאילו הוא במגורה והוא האוצר ואמר רבי יהודה משיעשו קליפה ר"ל הקליפה הפנימית שהיא דבוקה לאוכל כי זו אינה מובדלת אלא אחר גמר בשולם וכן אמרו בקליפה שעל גבי האוכל ולא יהיה זה אלא אחר בשולן תכלית הבשול כמו שביארנו ואין הלכה כר' יהודה:

פרק א - משנה ג

משינקדו פי' שיעשה בהם נקודות שחורות:

האגסים וקרוסטומלים ופרישים ועוזרדין כולם ידועים וכבר בארנו את כולם (פי"א מ"ד דכלאים):

משיקרחו. ר"ל משיהיו בו בהרות לבנות וזה לא יארע עד שיפול מהם אותו השער הדק ומפני זה אמר משיקרחו מגזרת קרחה והוא הסרת השיער מן הראש ואמרו בגמ' משינקדו משיעשו נקודות שחורות משיקרחו משיעשו קרחות לבנות:

תלתן כדי שתצמיח אמרו כדי שתזרע ותצמח ענינו שיהיה זה התלתן כ"כ קשה ומבושל שיהי' צומח כשיזרעו אותו והוא ידוע אצלם שהיו שורים הזרע במים אם היו משתקעים הגרגרים או רוב כל אחד מהם במים היו יודעים שהיו צומחים אלו היו זורעים אותם ואז באו לעונת המעשרות וכבר בארנו במסכת שביעית (פי"ד מ"ט) ענין אמרם משיכניסו שליש כמו שפרט הגמרא א"כ המובן מזה הענין שהמוציא המעשרות צריך שיוציאם כשיגמר בשול הפירות וטעמם:

פרק א - משנה ד

שיעור זה המשנה כן ובירק הקשואים והאבטיחים והדלועים והמלפפונות וכן התפוחים והאתרוגים חייבים גדולים וקטנים לפי שתחלתן אוכל וסופן אוכל וראוין הם לאכילה כשהם קטנים ואין מניחים אותן אלא להוסיף אוכל כמו שקדם וכבר בארנו פעמים מה הם הקשואים והאבטיחים והדלועין והמלפפונות התפוחים והאתרוגים:

והשקדים המרים. הם ראויין לאכילה כשהם קטנים קודם בשולן לפי שאז הם ראויין לאכילה א] וכשנתבשלו נפטרו מן המעשרות לפי שאז אינם ראויים לאכילה והשקדים המתוקים בהפך זה בתחלתן פטורים מן המעשרות לפי שאינן ראויין לאכילה וחייבין לאחר בשולן ואין הלכה כרבי שמעון:

פרק א - משנה ה

גרנן למעשרו' כמו מלה מושאלת והכוונה ששאל התנא אימתי יהיו הפירות כמו התבואה כשהיא בגורן שאסור לאכול ממנה אכילת עראי לפי שכבר נקבעה למעשר כי קודם גרנן של מעשרות אף על פי שהגיעו לעונת המעשרות מותר לאכול מהם אכילת עראי ודרך הקשואים והדלועין שיעלה עליהם כמו שער או כמו קוץ דק מאד והוא נקרא פקס וכן יעלה על האבטיחים כמו שער ויקרא שלק ואמרם משיפקסו ומשישלקו רוצים בו מעת שיפול מהם אותו השער כשיקנתם בידו וכן אמרו בגמרא *מעט שירים שלף וקיא:

עד שיעשה מוקצה. ענינו עד שישטח אותם ויסדר אותם והמקום ששוטחין בו הפירות נקרא מוקצה כי האבטיחין אין עושין מהם ערימה לפי שהם מתחברים זה עם זה:

משיחפה. פיי משיכסה כמו שדרך בני אדם האוספים את הפירות שמכסין אותן בעלי האילן ודומיהן:

במה דברים אמורים. שכשיגיעו לעת הזאת שקבעו למעשרות אסור לאכול מהם עראי במוליד לשוק למכור אבל במוליד לביתו אוכל עראי עד שהוא מגיע לבית וכבר קדם לך זה העיקר בפרק שמיני (מ"ג) ממסכת תרומות כי הטבל אינו מתחייב במעשרות עד שהוא רואה פני הבית שנאמר (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית:

פרק א - משנה ו

פרד. הוא גרגר הרמון מפרדין אותם ומיבשין אותן ונקראו פרדים וצמוקים הענבים היבשים:

משיפקל. ענינו משיכרת עלין שלו ויסיר הנתלה בהם :

משימרח. ענינו משיברור אותם מן התבן ברירה גמורה וכבר בארנו במסכת פאה (פ"א מ"ו) הטעם מפני מה קורין הענין הזה מריחה :

משיכבור ענינו משיכבור בכברה ויצא כל מה שיש בה מן התבן ומן הצרורות ושם זה הכלי כברה :

קוטעין מה שהוקצה מן הגדיש לאחד מן הצדדים :

פרק א - משנה ז

משיקפה. פירוש משיעלה עליו קצף ובלשון חכמים אופיא :

קולט כמו חוטף :

גת העליונה. גת שדורכין שם הענבים הגת התחתונה הוא המקום שהיין יורד ומתקבץ לתוכה ובלשון קודש יקב :

וצנור ידוע ממנו יורד היין :

עוקה. היא החפירה שמתקבץ לתוכה השמן :

ועקל הוא החבל כי היו לוקחים החבלים ועושים מהם כמו כלי עגול וצוברין לתוכו הזיתים וסוחטין אותם ואותו הכלי העשוי מן החבלים נקרא עקל :

וממל הוא האבן שטוחנין בו הזיתים :

ומבין הפסים ענינו מבין שני האבנים או שני העצים מעצי הגת או אבניה והעיקר אצלנו כי הבשול על האש קובע למעשרות שאין המנהג שיבשל אדם ויאכל ותקרא זאת האכילה אכילת עראי לפי שכיון שבשל אינו עראי ועוד יתבאר זה לפנינו :

וחמטה ותמחוי שמות למיניהם מן הכלים שנותנים בהם המאכל כשהוא חם :

וקדרה ולפס. שמות הכלים שמבשלים בהם התבשיל והתיר לתת השמן בכלי שנותנין המאכל לפי שאינו מתבשל לשם ואסור לו לתת אותו בקדרה שבשל בה התבשיל כל זמן שהיא רותחת לפי שהוא מתבשל לשם

ורבי יהודה מתיר שיתן לקדרה וללפס כשהן רותחים אלא אם היה באותו התבשיל הרותח שיש באותה הקדרה חומץ או ציר לפי שהוא מתבשל מחמת החדוד ואין הלכה כרבי יהודה:

פרק א - משנה ח

כבר בארנו שעגול הוא כמו רחים שעושין מדבלת התאנים. ופי' משיחליקנו ששפין ומחליקין אותן העגולים:

ומחליקין בתאנים ובענבי של טבל ולא נאמי שהוא מכחיש אותן ומכין אותם להפסד מפני שכשמושחין אותן ומחליקין אותם *למהר בהם ימהר העפוש. וכשמושחין ענבים יקבלו לחלוחית ואומר ר' יהודה כי כבר הוכשר לטומאילפי שהיין מכלל שבעה משקין המכשירין כמו שבארנו בתרומות (פ"א מ"ב) וכאילו בלל אותו ושראו במשקה הענבים:

משידוש. פי' משיכתוש אותם קצתם על קצתם בכלי שהוא רוצה להצניעם בהם:

והמנורה משיעגיל. ענינו כשרוצה להכניסם באוצר משיתחיל להחליקם ע"פ האוצר ולהשוותם ומעגלה שם הכלי המחליק שבו מחליקין הקרקע והגגות ואין הלכה כרבי יהודה ולא כרבי יוסי בכל זה המאמר:

ב

פרק

פרק ב - משנה א

כשזה המוכר המסבב בשוקים מכריז ואומר טלו לכם תאנים מותר לאכול מהם עראי לפי שנאמר לא ראו פני הבית ולפיכך אין מכריזין עליה' אלא לאוכלן בלבד עראי והוא כנותן מתנה ואין המתנה קובעת

למעשר כמו המכר ואם הביאן לביתו צריך להוציא מהם המעשרות החייבות לטבל ואם אמר טלו והכניסו לבתיכם נאמר שהם ראו פני הבית ולפיכך לא יאכל מהם עראי ואינו נאמן באומר הכניסו לבתיכם שענינו שהן מעושרין ולפיכך יוציא מהם חקי הדמאי לפי שהוא ספק שמא אמר אמת באמרו שהן מעושרין או אמר שקר ומה שאמר לא אמר אלא כדי שיקפצו עליהם לוקחים וכל זה כשהמוכר עם הארץ כמו שבארנו במסכת דמאי:

פרק ב - משנה ב

מבואר הוא כי בעל החנות ובעל החצר לפי שאותו מקום הוא מקום ישיבתו נקבעים במעשרות מחמתו ואין הלכה כר' יהודה:

פרק ב - משנה ג

מקום השביתה הוא מקום שהוא שובת בו ביום השבת:

הרוכלים המחזרים בעיירות. עם הבשמים ההולכים מעיר אל עיר ומכפר אל כפר ואמר בכאן שהם רשאים לאכול כל היום מה שנותנים שם מן הפירות אע"פ שהם נכנסין בבתים עד שיגיעו למקום הלינה ואין הלכה כר' מאיר ולא כר' יהודה:

פרק ב - משנה ד

ר"א אומר תרומה קובעת למעשר ואפי' בדבר שלא נגמרה מלאכתו. ואמרם כלכלת תאנים שתרמה ר"ל שתרמה קודם שתגמר מלאכתה ואין הלכה כר"א ולא כר' שמעון:

פרק ב - משנה ח

לבסיס. מין תאנים גרועים :

בנות שבע. תאנים לבנים טובים :

מונע את עצמו. ענינו שהפועל מונע את עצמו מלאכול עד שיגיע למקום היפות ויאכל מהם ורשאי לעשות כן :

זה לאכול וזה לאכול. ענינו שיאמר אדם לחברו אכול משלי ואני אוכל משלך :

זה לקצות וזה לקצות. ענינו שיאמר לו אכול מאלו השטוחים שלי ואני אוכל מן השטוחיםשלך :

זה לאכול וזה לקצות. שיאמר לו אכול אתה משלי שהם טובים לאכילה ואני אוכל מן השטוחים שלך כל אחד ואחד מהם חייב לעשר לפי שזה מקח וממכר מצד כל אחד ואחד מהם וכבר זכרנו כי המכר קובע למעשר ועוד יתבאר זה ורבי יהודה אומר כל החליפין בשטוחין כיון שהוא דבר שלא נגמרה מלאכתו אינן חייבין במעשר ולא נקבעו למעשר בזה המכר שאירע ביניהם והלכה כרבי יהודה :

ג

פרק

פרק ג - משנה א

העיקר אצלנו החצר קובעת למעשר בדבר שנגמרה מלאכתו וכשהעביר לקצות לא נגמרה מלאכתו עד שיהיו קציעות :

ואם יש להם עליו מזונות הרי אלו לא יאכלו. לפי שאין ראוי שיפרע חובו מן הטבל :

פרק ג - משנה ב

אלו הפועלים אינם עושים בלקיטת התאנים ובשטיחתם כי אילו היו עושין כן היה להם לאכול מן התורה אבל היו עושין במלאכה אחרת בחרישה או קצירה וכיוצא בהן :

פרק ג - משנה ג

אמרו לעשות עמו בזיתים אינם ר"ל בלקיטתן או בטלטולם ממקום למקום אלא בעבודת האילנות וכן אמרו לנכש תחת הזיתים כמו לנכש בבצלים וכבר בארנו (פ"ב מ"ה דכלאים) כי נכוש הוא חפירה סביב עיקר האילן :

מקרסם. כמו מקרסם ומקרסם כמו מכרסם והכל ענין חיתוך וכבר בארנו זו המלה (פ"ב מ"ז דפאה) :

פרק ג - משנה ד

קציצות. גרגרים תלושים מאי זה אילן שיהיו :

בזיתים ובחרובים חייבים בתנאי שימצא הזיתים תחת אילן הזיתים והחרובין תחת אילן החרובין וזה מבואר כי אלו הגרגרים שנפלו מאלו האילנות נפלו ולפיכך יש בהם משום גזל וחייבין במעשרות אבל התאנים

שמתלכלכין ומשתנים בצורתן כשמצא אותן תחת התאנה אינו מכיר אם מזו התאנה נפלו ונשתנו ומפני זה אינן דומים לשאר התאנים שבתאנה או אם באו ממקום אחר ואין לבעל התאנה בהם זכות ולפיכך אין בהם משום גזל ופטורים מן המעשר אבל יעשר דמאי בלבד כמו שבארנו במסי' דמאי :

אם דרסו כו'. ענינו אם רוב בני אדם דרסו תאנים שלהם בשדה כבר באו לגורן המעשרות ונאמר כי אלו הגרוגרות הם ממה שדרסו בשדה ובאו לבית ונפלו אחר כך והוא חייב במעשרות ואם רוב בני אדם לא דרסו בשדה פטור לפי שנאמר קודם דריסה נפלו : ואמרם מפני שהוא מחזיר את המותר ענינו שהוא מחזיר אותו לגג ליבש והוא ראיה שראי מאכיל :

פרק ג - משנה ה

כמו שהבית קובעת למעשר כך החצר קובעת למעשר ובתנאי שלא תהיה החצר פתוחה כאילו היא הפקר שתהיה נשמרת וחלקו בזה כמו שתראה ואמרם כל שאחד פותח ואחד נועל ענינו שיהיה בחצר שני בתים לשני בני אדם ויניח זה הפתח פתוח ויבוא השני השוכן בבית האחר וינעול אותו או להפך והלכה כדברי כולם להחמיר :

פרק ג - משנה ו

הגגות. ידוע כשהפירות לשם ולא נכנסו לבית פטורים מן המעשרו' :

בית שער. הוא מבוא הבית והוא נקרא פרוזדור :

ואכסדרה. מקום מוקף משלש רוחותיו ובו קרוי :

ומרפסת. מקום גבוה על קרקע החצר שבו הסולם קבוע שעולים בו אל העליות ועוד יתבאר זה בערובין (פ"ח מ"א) וממה שאתה צריך לידע כי הבית כשיש בו פחות מד' אמות על ד' אמות אינו קובע למעשר וכן הגג אינו פוטר למעשר אלא אם היה בו ארבע אמות על ארבע אמות או יותר :

פרק ג - משנה ז

צריפים. הם כמו עמודים ועליהם קרוי כמין צריף והוא ידוע נקרא בערבי מכנס כזו הצורה :

והבורגנין הם כמו מגדלים עשויין לשמור הדרכים :

אלקטיות. הם כמו סוכות עושים אותם בני אדם בימות החמה להיות צל על ראשם תרגום קר וחם (בראשי' ח) סיתווא וקייטא :

וגנוסר מקום בארץ הצבי יש בו גנותרבות מדובר בו נכבדות ונפלאות ועושין בו אהלים לדירה כל זמן אסיפת הפירות וזה המקום הוא שקראו התורה כנרת (במדבר לד) :

ויוצרים אומני כלי חרס וכבר פירשנו זה ואין הלכה כר"י והלכה כחכמים :

פרק ג - משנה ח

ר"ש אומר שאם היתה תאנה אחת בפיו ואחת בימינו ואחת בשמאלו שאינו צירוף ואין הלכה כר"ש וזה כשהוא עומד בארץ אבל אם עלה לראש התאנה מותר לו למלאות חיקו ולאכול מהם :

פרק ג - משנה ט

כסבר. ידוע וכן הוא בערבי כסברה :

סיאה. בערבי פונדג אזור בערבי צותר קורנית בערבי חסא ודרך אלו העשבים שצומחין בגנות ובבתים מבלי שזרעו אותם ואומר בכאן שאם הם נשמרים כלומר במקום שימור שחייבים במעשרות והלכה כר"ע :

פרק ג - משנה י

הכל הולך אחר העיקר. אם יהיה עיקר האילן בחו"ל הפרי אינו חייב במעשרות אע"פ שיהי' הנוף והפרי נוטה לא"י ואם העיקר בא"י והנוף נוטה חוצה לארץ חייב במעשר:

ובבתי ערי חומה הכל הולך אחר העיקר. כבר ידענו דין התורה בבתי ערי חומה שיש להם גאולה עד מלאת לו שנה תמימה ואחר השנה יתקיים ביד הקונה אותו והבתים שהם חוץ לחומה אמר השם יתברך בהם על שדה הארץ יחשב וביובל יצא ועוד יתבאר בסוף ערכין כי כל שהוא לפניו מן החומה א] ונופו נוטה חוץ לחומה ב] ומכר אותו הפרי שאין דינו ודין שדה הארץ שוה:

ובערי מקלט הכל הולך אחר הנוף. שיעור הגמרא זה ואמר אף אחר הנוף כגון שיהיה האילן עומד בתוך התחום ונופו נוטה חוץ לתחום כיון שהיה הרוצח תחת הנוף קלטו ואסור להרגו וכשיהיה האילן חוץ לתחום ונופו נוטה לתוך התחום לא נאמר כי הרוצח צריך להכנס בתוך התחום אבל ינצל בהגיעו לעיקר האילן [*צ"ל לפי] אע"פ שנופו נוטה לתוך התחום:

ובירושלים הכל הולך אחר הנוף. העיקר אצלנו שמעשר שני אסור לפדותו בירושלים בשום פנים אבל חוץ לירושלים מותר ואם יהיה האילן עומד לפניו מחומות ירושלים ונופו נוטה לחוץ כיון שהגיע מעשר שני תחת הנוף אסור לפדותו אע"פ שהוא חוץ לחומה:

ד

פרק

פרק ד - משנה א

אמרו בגמרא אור ומלח ומקח ותרומה ושבת וחצר ובית שמירה כולם טובלים ענינו שכל אחד מאלו קובעת למעשרות ואסור לאכול קצת מאלו עד שיעשר והכובש זה שישרה אותם במלח ומים :

המכמן בעפר כמו הטומן כי כן המנהג לעשות בפירות שאינן מבושלות להטמין אותם בעפר כדי שיתרטבו ויתבשלו :

והמטבל. ענינו שיטבול במלח ויאכל :

ואמרו פטור רוצה לומר כי זאת הטמינה בארץ אינה כמו הכבישה ולא הטבילה במלח כמו המליחה שנאמר נקבע למעשר אלא פטור מלעשר ומותר לו לאכול עראי :

שיצא השרף רוצה לומר שיצא הליחה הדומה לחלב :

המקפה לתבשיל. ר"ל הלוקח יין לעשות ממנו מרק לתבשיל ומקפה הוא מרק ובתנאי שיהיה אותו תבשיל צונן וכן אמרו בגמרא תפתר בתבשיל צונן אבל לבשל היין אסור כמו שאמרנו שהאש קובעת למעשר :

ואמרו ולקדרה חייב ואפי' אין שם לא תבשיל ולא אש כי הטעם מה שזכרנו :

ובר שם לאותה החפירה שהיין או שהשמן יורדין שם :

פרק ד - משנה ב

כבר אמרנו כי שבת קובעת למעשר ומאחר שעבר עליהם שבת אסור לאכול מהם עד שיוציא מהן המעשרות :

כלכלת שבת. אמרו בגמ' בתאנה המיוחדת לשבת וענינו כי כשיש לאדם אילנות מנהגו לעולם לאכול מפירותיו בשבתות ולוקט מאותו אילן כלכלה אמרו בית הלל שכיון שאותן הפירות מוכנות לשבת ושבת קובעת שנקבעו למעשר ואסור לו לאכול מהן עד שיעשר וכמו כן אמר ר' יהודה שאם לקט כלכלה לשלוח לחברו לאכול בשבת ואע"פ שלא שלחן אסור לו לאכול מהן עד שיעשר כיון שזמנן לשלחן כאילו שלחן הן חייבות במעשר ואין הלכה כרבי יהודה :

פרק ד - משנה ג

מעטן. שם המקום שמקבצים שם הזיתים עד שיתרככו ויהיו ראויות להוציא שמן וכבר בארנו שהמלח קובע למעשר ולפיכך אם מלח ונתן לפניו חייב ורבי אליעזר חולק על סתם משנה ואמר מן המעטן הטהור חייב וכבר בארו בגמרא דברי ר"א ואמרו כי כוונתו באמרו מן המעטן הטהור חייב שיהיה האדם טמא והזיתים טהורים וכיון שלקח מהן נטמא מה שלקח בידו ואינו יכול להחזירו א"כ אין האכילה אכילת עראי והוא חייב במעשרות ומן הטמא פטור שיהיו האדם והזיתים טמאים והוא יכול להחזיר המותר אחר אכילתו והרי היא אכילת עראי ולפיכך הוא פטור והלכה כסתם משנה:

פרק ד - משנה ד

בין על חמין בין על הצונן. עניינו בין שיהיה אותו היין שבתוך הגת מבושל או בלי מבושל דינם שוה וחכמים הלכו על העיקר כי החמין נקבעו למעשר כמו שבארנו שהאור קובעת והלכה כחכמים:

פרק ד - משנה ה

מקלף. מסיר הקליפה העליונה:

מנפח. מנער מיד ליד כמו מחליף מיד ליד אותן החטים כדי שיסור מהם הפסולת ונקראים השבלין המהובהבות באש מלילות כי המלילה בלשונם היא המעיכה והעשוי בין האצבעות וכפות הידים:

מתעשרת זרע וירק. ענינו שחייב במעשר הזרע והנכרת מן העליון:

השבת ג"כ נקרא בערבי אל שבת:

זרע וירק וזירין. פיי הזרע והעלין והגבעולין וזירין הם הגבעולין הנעשין
בראשי קצת הצמחים שבהם היה הזרע ואלו הגבעולין נראין מאד לעין
בשבת והם כמו שקדים ארוכים :

ושחלים נקרא בערבי חבא לשאר.

וגרגיר ג"כ בערבי גרגיר ובלע"ז אירוגה ואלו השני מינין מתעשרין זרע
וירק ואפי' זרע אותם סתם ולא פירש כי כוונתו על הזרע בלבד והלכה
כחכמים :

פרק ד - משנה ו

תמרות של תלתן ושל חרדל. הם פרח התלתן והחרדל :

צלף הוא בערבי אל נכר יש ממנו שהוא הפרח והוא נקרא תמרות ויש
ממנו פרי יבש כעץ ויש ממנו עלין והוא הנקרא קפריסין ויש ממנו פרי
מבושל כל צרכו ושמו הידוע אצלנו בלי ערבי פרוס אל נכר והוא הנקרא
אביונות והלכה כר"ע לבדו :

ה

פרק

פרק ה - משנה א

זה המאמר שאמר שמותר לאדם לעקור שתלים ולנטעם בקרקע שלו
אע"פ שיש שם פירות אין זה דעת ר"ע לבדו שנתבאר במסכת פאה
שמותר אצלו לזרוע הטבל קודם שתגמר מלאכתו והוא אמרו לשם נוטל
אדם מן הגרן וזרוע עד שימרח דברי ר"ע אבל חכמים גם כן מתירין זה
בשתלים וכן אמרו מודין חכמים לר"ע בשתלים והחלוק ביניהם מה
שזכרנו חטים נגמר מלאכתן שתלים לא נגמר מלאכתן כי לפי דבורו מן

האילן עקרו וכבר בארנו בפי שלפני זה כי המקח קובע למעשרות ובאר בכאן כי אין כל מקח קובע אלא כל הלוקח תלוש מן הקרקע לאכלו בלבד (לוקח) [קובע] אבל הקונה במחור או מי שקנה תלוש לשלוח לחברולא נקבע למעשר ויכול לאכול עראי קודם שיתעשר ור"א בן עזרי' אומר אם יש כיוצא בהן נמכרין בשוק כלומר כאותן שקנה לשלוח לחברו הרי נקבע למעשר ואין הלכה כר"א בן עזריה:

פרק ה - משנה ב

אם לזרע חייב. ענינו שאם היתה כונתו ליקח ממנו הזרע אסור לנטעה עד שיעשר לפי שעקירתה מן הקרקע הוא גרנה שיקבע אותם למעשר ואם כונתו בנטיעתו להוסיף א] אינו חייב לפי שלא נקבעו ולא נגמרו למעשרות:

בצלים שהשרישו בעליה טהרו מלטמא. לפי שאינם אוכל וכבר נפסדו:

נפלה עליהם מפולת והם מגולין הרי אלו כנטועים בשדה. ענינו שהם חייבים בדיני שביעית ודיני מעשרות:

פרק ה - משנה ג

עונת המעשרות כבר קדם זכרם ובארנו ג"כ במסכת שביעית באיזה דרך ימכרו פירות שביעית ולאיזה אדם מותר למכרם ואיך ובארנו כי אלו הדמים שהם נמכרים בהם יאכלו בשביעית והדבר הנמכר לא נסתלק ממנו דין השביעית והוא אמרם לשם האחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו אסור וכבר בארנו זה בפרק *הרביעי מזו המסכתא וכן אמרו (פ"ד מ"ט שם) ושאר כל פירות האילן כעונתם למעשרות כן עונתם לשביעית ואם היו כל הפירות לא באו לעונת המעשרות מלקט הבכורות ומוכר את השאר שלא נתחייבו במעשרות:

פרק ה - משנה ד

גפת. הם גרעיני הזיתים :

וזג הוא קליפת הענבים הנשארים אחר דריכתן וסחיטתן והקבוץ זגיי והכונה בכאן שלא ימכור אדם הזגים והגפת למי שאינו נאמן ואמר להוציא מהם משקין מוסב על גפת וזגים והשיעור להוציא משקים מן הגפת ומן הזגים וללקוט חטים מן התבן : ואמר שהתורם בלבו על הקוטעים ועל הצדדין ענינו שהמוציא תרומה (אינו) מוציא (אלא) על כל הנגלה והנסתר :

פרק ה - משנה ה

כבר קדם לך בסוף פרק ששי מדמאי כי ארץ סוריא היא ארץ שכבש דוד ואינו חייב במעשר אלא למי שיש לו שם קרקע אבל מי שקנה פירות מקרקע שאינו שלו אינו חייב במעשר ובארנו לשם הטעם בזה רוצה לומר הטעם מפני מה אותן ארצות פחותו מארץ ישראל ונאמר בכאן כי מי שקנה לשם פירות במחובר לקרקע עד שלא באו לעונת המעשרות שאותן הפירות כאילו צמחו בקרקע שלו וחייב לעשר ואם קנה אחר שהגיעו לעונת המעשרות הרי הוא כאילו קנה תלוש מן הקרקע בסוריא שאינו חייב במעשר כמו שבארנו ומותר לו ללקט הוא בעצמו כדרכו אבל לא שישכור פועלים וחלק רבי יהודה על זה הסתם ואמר שמותר לו לשכור פועלים וגם כן רשב"ג חלק עליו ואמר כי אפי' קנה במחובר לקרקע עד שלא באו לעונת המעשרו' שאינו חייב במעשר בסוריא עד שיקנה הקרקע ואמר רבי שהוא חייב אע"פ שלא קנה קרקע אבל לפי חשבון והוא חולק גם כן על הסתם כיצד כגון שקנה שדה ירק עד שלא באו לעונת המעשרות בחמשים סלעים והקרקע שוה מאה סלעים ובאו לעונת המעשרות ברשות הלוקח חייב ליתן מן המעשרות השליש לפי שאילו קנה קרקע עם הירקות במאה וחמשים סלעים הוא חייב בכל המעשרות והלכה כסתם בלבד :

פרק ה - משנה ו

תמד. שם נופל על הזגים והחרצנים הנשארים מן הענבים אחר סחיטתן ועל השמרים היורדין לשולי הכלי :

ומתמד הוא שנותנים מים על התמד ומניחין אותו עד שיצא ממנו כחו במים ויהיה כמו יין גרוע ושותים אותו והוא אומר בכאן כי אם יצא ממנו אחר שהורק כמדת המים שנתן שאינו חייב מעשר לפי שאין שם יין כלל ואם מצא יותר מן המדה שנתן צריך שידע כמה הוא אותו המותר והוא שיעור היין הנשאר בתמד ומוציא עליו ממקום אחר כמה שהוא חייב באותו התוספת מן החקים וזה הוא ענין אמרם לפי חשבון ואין הלכה כר' יהודה :

פרק ה - משנה ז

פרק ה - משנה ח

שום בעל בכי. הם השומין חריפין מאד ואינם ראויין לאכילה והאוכלן עיניו יורדין דמעות ולפיכך נקרא בעל בכי :

בצל של רכפא. הוא בצל שאין לו אלא גלד אחד חריף מאד כשיקרב אל עין האדם מדמע דמעות רבות תרגום חשרת מים רכפת מיא (שמואל ב כב) ואולי הם מיוחסים למקום מן המקומות :

וגריסין הם הפולין הטחונים ומן הפולין מין אחד שהגררים שלו גדולים מרובעין מיוחסים למקום והוא הידוע כגריס הקלקי :

ועדשים המצריות. הם העדשים שהקצה האחד שלהם חד ואלו המינים הם מדבריות אינם נזרעות בגנות וחזקתן מן ההפקר ולפיכך פטורין מן המעשרות :

וקרקם בערבי קלקאס והוא ממיני הכרוב ויש אומרים ממין הפול :

וקוטנין ממיני העדשים וכבר בארנו פעמים (פ"ו מ"י דפאה ופ"ט מ"ו דתרומות) כי לוף מין ממיני הבצלים : ואמרו העליון אמרו בגמרא כי

שיטת המאמר כן הזרע העליון של לוף ופירשנו פעמים כרשים שהם
חציר :

וצנונות. ידוע: ואמרו שאע"פ שאביהן תרומה הרי אלו יאכלו רוצה לומר
בזה המאמר כי כשיהיה אחד מאלו הזרעים רוצה לומר זרעוני גנה
שאינם נאכלים תרומה וזרעם שהצומח ממנו חולין שאין אומרים גדולי
תרומה תרומה אלא כשהזרע הזרוע ראוי לאכילה אבל אלו שאינן ראויין
לאכילה מותר לאכול גדוליהן אע"פ שעיקר זרעם הוא תרומה והלכה
כסתם :